

Svenska kyrkans medlemmar 2023-2051

(Jonas Bromander)

Idag tar vi hjälp av vetenskapligt uppbyggda demografiska modeller, statistiska metoder och datorer för att skapa en bild av vad som kommer att ske framöver. Genom att analysera data kan vi med god precision förutspå hur många som kommer att födas och avlida i en region, hur många som kan tänkas flytta till och hur många som flyttar ifrån området. Dessa prognoser är ovärderliga för planering inom områden som stadsutveckling, hälso- och sjukvård, utbildning och arbetsmarknad.

Även Svenska kyrkan är betjänt av kunskap om på vilket sätt dess medlemskår kan tänkas förändras framöver. Svenska kyrkan befinner sig i en brytningstid. Strukturomvandlingar, färre medlemmar, lägre avgiftsintäkter är exempel på några av de förändringar som kyrkan står inför. Som organisation har man alltså en lång rad utmaningar att hantera framöver. Att möta dessa utmaningar kräver högt satta mål, hårt arbete, bra strategier och goda beslutsunderlag. Men det krävs också realistiska bilder av hur framtiden kan komma att gestalta sig. Det mesta om framtiden vet vi väldigt lite om, men när det kommer till befolkningsstrukturer (det som ibland kallas demografi) är det dock möjligt att dra vissa slutsatser om framtiden. Detta görs med utgångspunkt från de fakta vi har om dagens befolkning. Vi vet hur många som i dag bor i Sverige inom respektive årskull och vi vet hur stora andelar i respektive årskull som brukar avlida. Likaså vet vi hur många barn som föds av kvinnor i skilda åldersgrupper etc. Med bland annat dessa basfakta blir det möjligt att göra prognoser för hur befolkningen sannolikt kommer att se ut om tio-tjugo-trettio år. Självklart bör man inte tolka siffrorna för ”bokstavligt”, men framskrivningarna ger ändå en rimlig och realistisk bild av de närmaste åren. Samtidigt blir prognoserna allt mer osäkra ju längre tidshorisont de siktar på. Flera faktorer som rör Svenska kyrkan styrs i hög grad av demografin. Det handlar om ekonomin, men också om hur man ska organisera sig. Det handlar också om kyrkans demokrati då valmanskåren består av medlemmar. Samtidigt utgör medlemskårens demografi en indikator för vilka befolkningsgrupper Svenska kyrkan har lättast (och svårast) att nå. Det gör att vi kan dra rimliga slutsatser om kyrkans framtid utifrån demografiska data.

Inom respektive årskull varierar antalet medlemmar, avlidna medlemmar, ut- och inträdda medlemmar etc. Dopen, som i sin tur påverkar medlemstalet, är i hög grad en effekt av hur många som föds. Genom att kombinera kyrkans egna datauppgifter med allmänt välkända fakta om befolkningens struktur, har det varit möjligt att ta fram den prognosrapport du nu har framför dig. År 1951 antogs lagen om religionsfrihet i Sverige, vilken trädde i kraft den 1 januari 1952. Fram till dess var det inte möjligt att lämna Svenska kyrkan utan att samtidigt ansluta sig till ett annat godkänt trossamfund. De följande medlemsprognoserna sträcker sig fram till år 2051, vilket markerar 100 år sedan religionsfrihetslagen infördes. Prognoserna täcker således det första seklet av fri religiös tillhörighet i Sverige.

Den grundläggande principen för framskrivningarna

Den grundläggande principen för framskrivningarna är att varje årskull skrivs fram ett år i taget, för att sedan korrigeras för de komponenter som påverkar utvecklingen. Diagram 1 visar medlemskurvan per ålder för 2023 och det är således den kurvan som successivt korrigeras över tid.

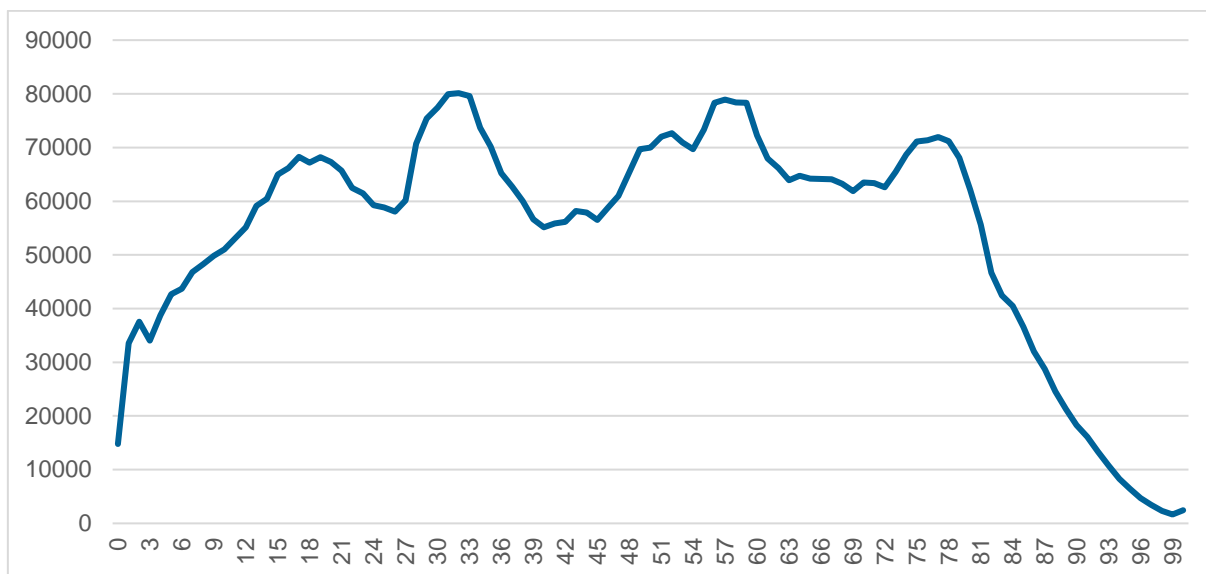


Diagram 1: Medlemskurva per ålder 2023

Dopen är i hög grad koncentrerade till människors första år i livet, samt i anslutning till konfirmandålder (15-åringar). Även inträden i övrigt är koncentrerade till dessa åldrar. Man kan anta att dessa i flera fall borde ha registrerats som dop i Kbok, Svenska kyrkans register över medlemmar. Om än knappt synbart i diagrammet sker en del inträden också i äldre åldrar.

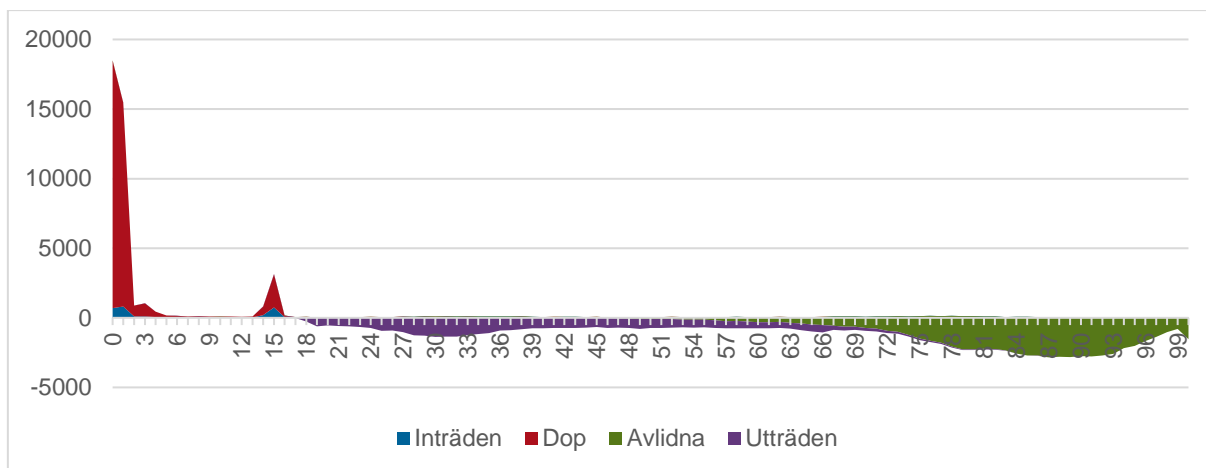


Diagram 2: Förändringar 2023

Kyrkoutträdena, vilka tillsammans med de avlidna innebär att kyrkan förlorar medlemmar, sker främst i åldrarna 25-35 år, medan dödsfallen dominerar i de äldsta åldrarna. Diagram 2 anger antal inom respektive årskull för respektive komponent. Det antalet utgör en andel av alla som var medlemmar 2022, dvs året innan 2023. Läger vi således till ovanstående utträden och avlidna till diagram 1 och drar bort de döpta och de inträdda, landar vi på 2022 års medlemskurva. Detta utgör den grundläggande principen för hur prognosmodellen är framtagen. Men, från och med nu räknar vi framåt i stället för bakåt. Ett år i taget har räknats fram med utgångspunkt från hur stor andel av 2022

års medlemmar händelserna under 2023 har påverkat. I nästa avsnitt förklaras hur respektive förändringskomponent har konstruerats.

Nu har dock alla analyser gjorts på stiftsnivå, eftersom utträdesbenägenhet, dopsed och även dödlighet varierar mellan stiftet. Allt är också uppdelat på kön, eftersom män och kvinnor relaterar på olika sätt till det kyrkliga medlemstalet. Den nationella framskrivningen utgör summan av alla 13 stift. Ålder, stift och kön har alltså varit styrande för hur starka effekter medlemstalet påverkas med.

Förändringsfaktorer

Som tidigare nämnts påverkas medlemskårens utveckling över tid av flera faktorer. Vissa av dessa faktorer är relativt förutsägbara, även om tidplanen kan vara osäker, medan andra är betydligt svårare att prognostisera. I en typisk befolkningsprognos beaktas dödlighet (mortalitet), födelsetal (nativitet) och folkomflyttningar. Dessa faktorer är också centrala vid en framskrivning av Svenska kyrkans medlemskårs storlek. För Svenska kyrkan är dock även dop, aktiva inträden och utträden viktiga komponenter.

Dödligheten påverkar antalet individer som förväntas avlida inom respektive årskull och kan variera beroende på faktorer som ålder, kön, hälsa och levnadsstandard. Under pandemiåren upplevde vi en viss överdödlighet, vilket förväntas leda till en underdödlighet under de kommande åren. Därför kommer framskrivningarna att baseras på dödligheten bland medlemmar 2023 i förhållande till kullarnas storlek 2022. Det finns dock anledning att kontinuerligt justera effekten av dödligheten.

Dödligheten beräknas på hur stor andel inom respektive årskull som under 2023 avled i förhållande till årskullens storlek 2022. Detta antal raderas från nästkommande års medlemmar hos alla som då är ett år äldre.

Dödligheten väntas öka i medlemskåren de närmaste 10 åren från ca 70 000 per år till ca 78 000 omkring 2034. Det beror på att medlemskåren i dag består av stora kullar i dryga 80-årsåldern (de som föddes under senare delen av 1940-talet).

Födelsetal/doptal: Födelsetalen påverkar Svenska kyrkans medlemstal i det att de utgör basen för dem som döps. De allra flesta som döps enligt Svenska kyrkans ordning gör det upp till 4 års ålder. Även 14-15 åringar utgör en substantiellt stor dopålder. Det rör sig om dop i anslutning till konfirmation. Särskilt höga är talen det första levnadsåret då ca 18 procent av alla nyfödda i Sverige döps. Dessa utgör hela 45 procent av alla som döps.

I dag är dock födelsetalen historiskt låga och Statistiska centralbyrån antar att talen ska fortsätta ner och vända uppåt omkring år 2029. Eftersom framtiden i detta avseende är osäker leder det till stor osäkerhet kring framtida doptal. Därtill har doptalen innan pandemin minskat kraftigare än nedgången i födelsetal. Under pandemin blev dopen ytterligare märkbart färre, beroende på deltagarrestriktioner. Efter det (2022) skedde en rekyll uppåt.

Dopen utgör också den del av församlingarnas verksamhet som är möjlig att påverka. Modellen bygger på att Svenska kyrkan lyckas vidmakthålla dopnivån från 2023. En indikator som talar för att

det är möjligt är konfirmandtalens ökning under senare år. Men det finns sannolikt skäl att justera dopeffekten över tid.

Framtida doptal beräknas utifrån andelen individer i varje årskull som döptes under 2023. Denna andel appliceras sedan på de prognostiserade befolkningstalen från Statistiska centralbyrån (SCB) fram till 2051. Därmed är doptalen beroende av SCB:s prognoser för nativitet och befolkningsframskrivningar fram till 2051.¹

Folkomflyttningar: Folkomflyttningar omfattar både immigration (inflyttning) och emigration (utflyttning), samt flyttar mellan kommuner och församlingar. För Svenska kyrkan har migrationseffekterna liten inverkan på medlemstalet och beaktas därför inte i prognoserna. Däremot påverkas stiftens olika beroende på hur medlemmarna flyttar mellan dem, och stiftsprognoserna tar hänsyn till flyttnettot. På nationell nivå är dessa förändringar dock ett nollsummespel.

Folkomflyttningar kan ske oregelbundet och är delvis konjunkturkänsliga. De individer som främst flyttar mellan stiftet är i de yngre ålderssegmenten, särskilt unga som söker utbildning och arbete. I takt med att färre unga har döpts och medlemstalen i lägre åldrar är lägre än förr, minskar successivt omflyttningarnas effekt på det totala medlemstalet. Eftersom det kan finnas viss variation i flyttmönstren mellan åren har ett genomsnitt av flyttnettot för åren 2021-2023 använts för framskrivningarna.

Folkomflyttningarna beräknas på hur stor andel av medlemmarna inom respektive årskull som i genomsnitt (2021-2023) har flyttat in i/ut ur stiftet. Den andelen används sedan för att beräkna nästkommande års flyttnetto.

Aktiva inträden I takt med att allt fler människor inte längre tillhör Svenska kyrkan har de aktiva inträdena börjat utgöra en viktigare faktor för medlemsutvecklingen. Personer över 12 år som aktivt söker inträde i Svenska kyrkan benämns som aktiva inträden. Somliga av dessa är döpta sedan tidigare, andra döps och ytterligare en grupp döps inte. I Kbok finns två kategorier av inträde. Antingen ”inträde via dop” eller också enbart ”inträde”. En central grupp i detta avseende är de 15-åringar som inte döpts som barn, men gör det i anslutning till sin konfirmation. Eftersom dopseden blivit successivt svagare samtidigt som nedgången i konfirmationssed brutits förväntas allt fler ungdomar framöver att inträda i anslutning till sin konfirmation. De inträden som i Kbok benämns som ”inträde via dop” har i denna framskrivning beräknas i dopeffekten per ålder. (Se ovan) Som inträde i detta sammanhang utgår vi från de som under 2023 aktivt inträdde, utan att döpas. Det vill säga så som dessa registrerats i Kbok.

Inträden beräknas på hur stor andel inom respektive årskull som under 2023 inträdde av dem som var ickemedlemmar 2022 (Total folkmängd- medlemmar). Den andelen adderas till nästkommande års medlemstal per årskull + 1 år.

Aktiva utträden Ända sedan religionsfrihetslagen infördes 1951 har det varit möjligt att stå utanför ett religiöst samfund. Men det är först sedan relationsförändringen mellan Svenska kyrkan och staten (år 2000) som utträdestalen har blivit omfattande. De aktiva utträdena påverkas dock av flera externa faktorer, vilka gör dem svårprognostiserade. Dels drivs utträdena på vart fjärde år då det är kyrkoval.

¹ [Folkmängd efter region, inrikes/utrikes född, ålder och kön. År 2024 - 2070. PxWeb](#)

Dessutom kan mediala händelser påverka utträdena, vilket inte minst blev ett faktum 2016, då två samtidiga större mediala granskningar av Svenska kyrkan kunde kopplas till ett ökat antal utträden. Den övergripande trenden är dock att utträdestalen successivt sjunker. Det beror å ena sidan på att allt färre människor numera är medlemmar, således kan inte lika många lämna kyrkan nu som tidigare. Å den andra sidan handlar det om att de mest utträdesbenägna redan har lämnat Svenska kyrkan. Visserligen fyller det på med ytterligare utträdesbenägna i yngre åldrar. Men de som numera blir medlemmar som barn och längre fram i livet kan tänkas utträda har en på totalen starkare relation till Svenska kyrkan eftersom de blev medlemmar genom föräldrars val i nära anslutning till födsel. Deras relation till Svenska kyrkan kan därmed antas något starkare än för den stora grupp som tidigare blev medlemmar automatiskt genom födsel, eftersom deras föräldrar var medlemmar och blivit det av samma skäl.

Utträdeseffekten beräknas på hur stor andel inom respektive årskull som under 2023 har utträtt ur Svenska kyrkan i förhållande till antalet medlemmar året innan. Detta antal raderas från nästkommande års medlemmar hos alla som då blivit ett år äldre.

En medlemsframskrivning av detta slag utgör inte en förutsägelse om hur verkligheten kommer att kunna bli. Det kan ske oförutsedda händelser som delvis eller helt förändrar bilden men det finns också inbyggda felaktigheter i de antaganden som modellen bygger på. I kbok registreras allt som händer under ett år, i det här fallet 2023. Det relateras till medlemskårens storlek 2022. Modellen tar dock inte hänsyn till om de olika transaktionerna berör en individ flera gånger. I teorin (modellen) är respektive händelse relaterad till en unik individ. En och samma individ kan dock både inträda, flytta och avlida under ett och samma år. Det är tre händelser som lägger till två medlemmar i ett stift (inträde och inflytt) medan det i samma stift tar bort en individ eftersom den avlidit. Det blir en individ extra till detta stifts medlemsantal för nästkommande år. Men skulle allt vara korrekt hade det blivit en minus. Nu kanske dessa multipla transaktioner hör till ovanligheten, men de är ändå viktiga att nämna som eventuella felkällor.

Eftersom det finns fel- och osäkerhetskällor kommer man på Svenska kyrkans enhet för forskning och analys att för varje år utvärdera utfallet och då så är relevant korrigera för detsamma.

Framskrivningar

Antalet medlemmar beräknas sjunka för varje år över överskådlig tid och i den meningen utgör inte analysen något nytt. Däremot ger analysen en sammanhållen beskrivning av tidtabellen för denna minskning och hur kraftig minskningen kan komma att bli. Därtill ger beskrivningen en större förståelse för den regionala utvecklingen. Dessutom ger analysen en god indikation om hur det medlemssegment som oftast är yrkesverksamt förändras över tid. Det är angeläget för att få en bättre bild av Svenska kyrkans ekonomiska förutsättningar.

Diagram 3 innehåller mycket information om så väl befolkningsstorlek och medlemsantal som relationen dem emellan. Först redovisas medlems- och befolkningsutveckling för landet i sin helhet sedan 1972. Fram till mitten av 1990-talet var minskningen av medlemmar måttfull. Under slutet av 90-talet accelererar dock nedgången. Det sammanfaller med att dopet blev medlemsgrundande 1996. Innan dess blev alla nyfödda medlemmar i de fall någon av föräldrarna var medlem. Folkmängden har med lite olika intensitet ökat fram till och med 2023. Under senare år har dock ökningstakten mattats

av något. 1972 utgjorde Svenska kyrkans medlemmar i stort ett tvärsnitt av den svenska befolkningen. Hela 95 procent av befolkningen var då medlemmar. Den nivån hade sjunkit till 52,1 procent 2023. Den prickade kurvan läses på den högra axeln och anger hur många procent av folkmängden som är medlemmar i Svenska kyrkan.

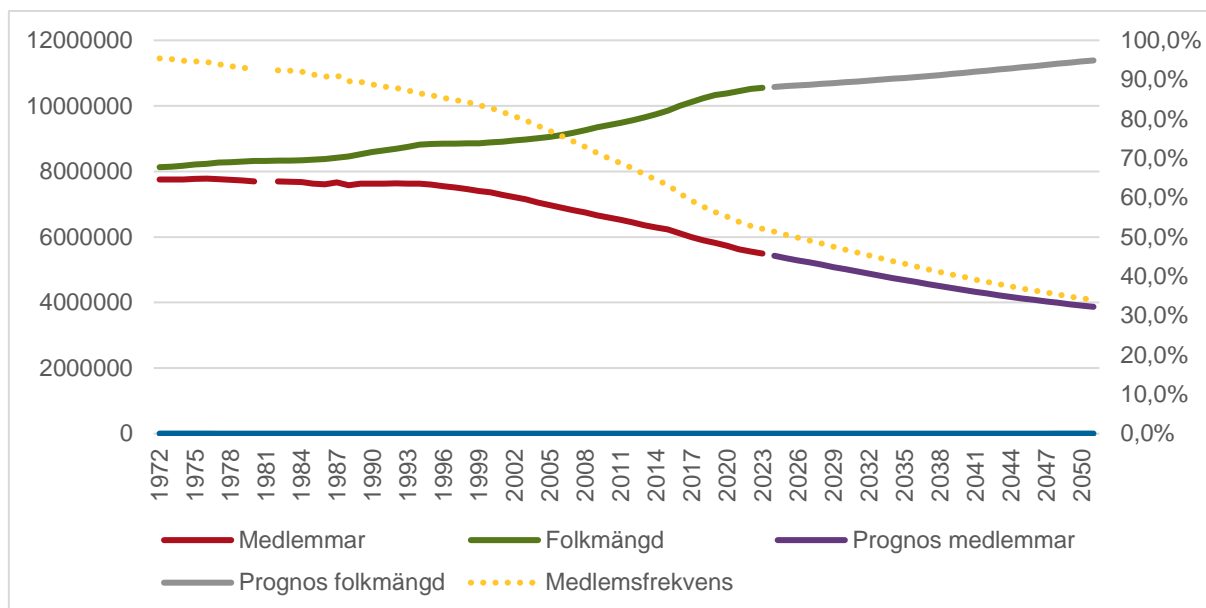


Diagram 3: Medlems- och befolkningsutveckling 1972-2023 och framskrivning 2024-2051.

Den prognostiserade trenden indikerar att medlemsminskningen är som kraftigast under de närmaste åren, för att sedan plana ut något. Utifrån de antaganden som ligger till grund för modellen landar vi 2051 på ett medlemstal på 3,86 miljoner. Det innebär en minskning från 2023 på 29,6 procent, eller 1 625 063 individer. Samtidigt som medlemmarna blir färre förväntas befolkningsstorleken öka enligt SCB:s prognos. Ökningen är dock mer blygsam än vad den var för ca 10 år sedan, då invandringen i hög grad drev på befolkningsökningen. Svenska kyrkan beräknas således att under 2026 ha under 50 procent av befolkningen som medlemmar. År 2051 beräknas Svenska kyrkans medlemskår utgöra en tredjedel av den svenska befolkningen (34 procent).

I tabellen nedan har den prognostiserade utvecklingen lyfts fram. Den anger med några undantag detsamma som diagram 3. Den sista kolumnen anger nämligen förändringen i procent från föregående år. Där blir det tydligt att förändringen är något större 2025, 2029 2033 etc, dvs de år då det förväntas vara kyrkoval. Modellen har nämligen tagit hänsyn till dessa år då utträdeseffekten beräknats. Utträdena för kvinnor har beräknats stiga med 15 procent och för männen med 20 procent dessa år. Det ger således viss effekt på totalen.

Tabell 1: Befolknings- och medlemsprognos 2023-2051

Prognos medlemmar	Prognoss folkmängd	Medlemsfrekvens	Förändring
-------------------	--------------------	-----------------	------------

2023	5 493 920	10 551 707	52,1%	
2024	5 426 943	10 576 787	51,3%	-1,22%
2025	5 353 940	10 601 414	50,5%	-1,35%
2026	5 287 413	10 625 120	49,8%	-1,24%
2027	5 220 525	10 647 520	49,0%	-1,27%
2028	5 153 675	10 670 535	48,3%	-1,28%
2029	5 080 599	10 694 096	47,5%	-1,42%
2030	5 014 391	10 718 404	46,8%	-1,30%
2031	4 948 762	10 743 696	46,1%	-1,31%
2032	4 883 679	10 770 114	45,3%	-1,32%
2033	4 813 251	10 797 952	44,6%	-1,44%
2034	4 749 837	10 825 606	43,9%	-1,32%
2035	4 687 126	10 853 594	43,2%	-1,32%
2036	4 625 317	10 882 021	42,5%	-1,32%
2037	4 558 529	10 911 226	41,8%	-1,44%
2038	4 498 960	10 941 558	41,1%	-1,31%
2039	4 440 911	10 973 312	40,5%	-1,29%
2040	4 384 637	11 006 612	39,8%	-1,27%
2041	4 324 876	11 040 398	39,2%	-1,36%
2042	4 272 477	11 074 642	38,6%	-1,21%
2043	4 221 778	11 109 365	38,0%	-1,19%
2044	4 172 996	11 144 441	37,4%	-1,16%
2045	4 121 592	11 179 748	36,9%	-1,23%
2046	4 076 588	11 215 089	36,3%	-1,09%
2047	4 033 228	11 250 300	35,8%	-1,06%
2048	3 991 408	11 285 155	35,4%	-1,04%
2049	3 946 531	11 319 331	34,9%	-1,12%
2050	3 907 140	11 352 655	34,4%	-1,00%
2051	3 868 857	11 384 833	34,0%	-0,98%

Utträden och dödsfall väntas fortsätta dominera i antal relativt dop och aktiva inträden. Detta trots att dopen i föreliggande modell har konserverats till 2023 års nivå och att utträdena förväntas minska i takt med medlemstalets minskning.

Initialt redovisades ett diagram med ålderskurvan för 2023. Nedan redovisas hur den kurvan beräknas förändras över tid. Diagrammet anger några nedslag i utvecklingen.

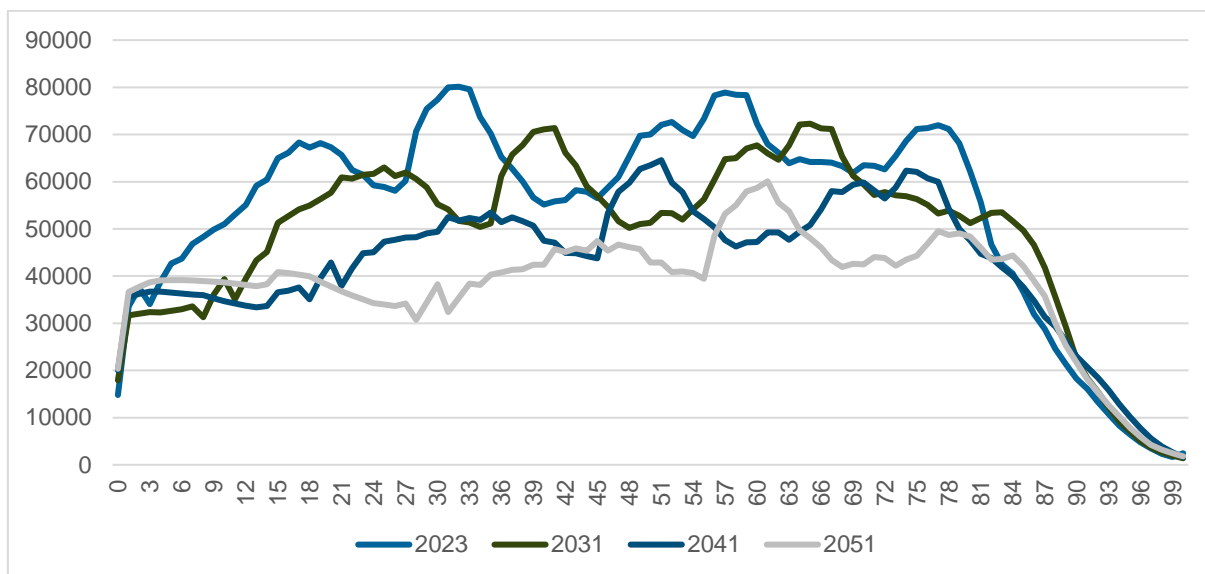


Diagram 4: Medlemsframskrivning per ålder 2023 och 2051

Successivt, med ca 10 års förskjutning framträder en medlemskår där kurvan planar ut allt mer. År 2051 utgör 90-talisterna det enda ålderssegment som dominerar i antal. Då är dessa i 60-årsåldern.

Stiftsframskrivningar

Riksprognosen utgör summan av stiftsprognoserna. Stiften varierar vad gäller såväl dopsed som in- och utträden mm. Därför har varje stifts förändringseffekter anpassats till deras respektive utgångsläge. Inte minst är flyttnettot angeläget att anpassa för respektive stift. Vissa stift förlorar mer på utflyttning än vad man vinner på inflyttning, medan andra går i motsatt riktning.

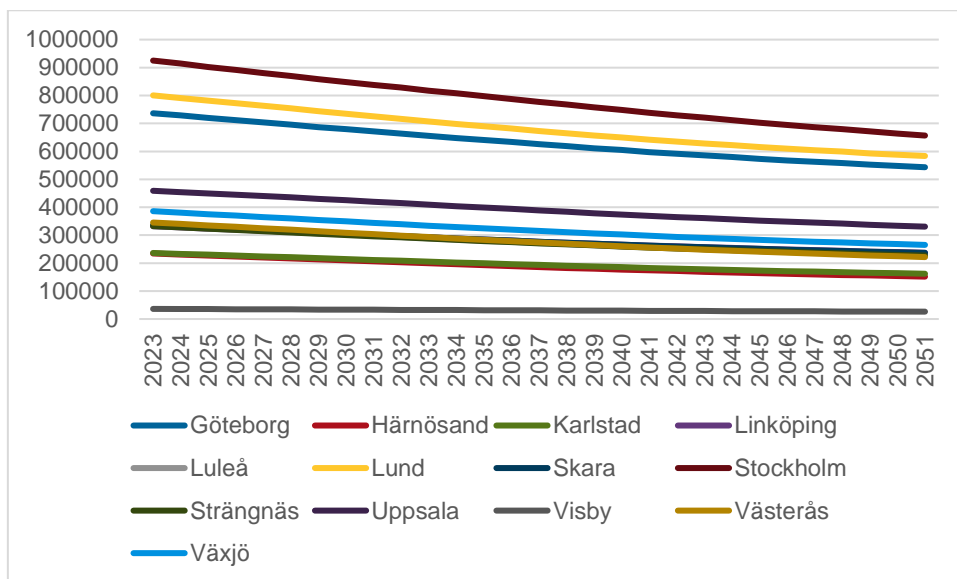


Diagram 5: Medlemsframskrivning 2023-2051 per stift.

Utgångsläget (2023) varierar kraftigt mellan stift. Stockholms stift har drygt 900 000 medlemmar, medan motsvarande siffra för Visby är drygt 36 000. Trenden för de 13 stift är dock densamma och den liknar i hög grad rikstrenden. Minskningshastigheten varierar dock tydligt. Diagram 6 anger att Göteborg klarar sig bäst (-26 procent) medan Västerås stift (-35,8 procent) beräknas få den kraftigaste minskningstakten 2023-2051.

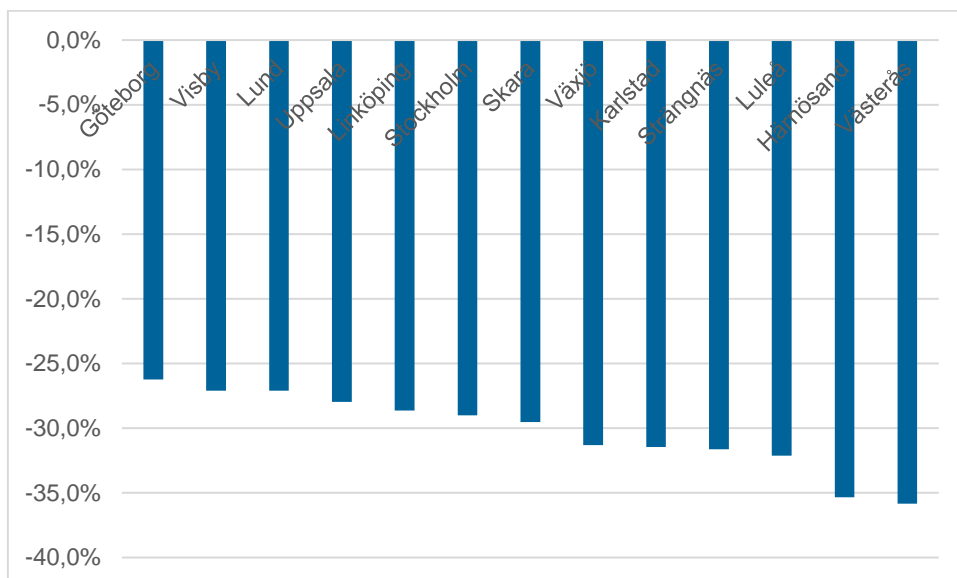


Diagram 6: Förändringstakt i respektive stift 2023-2051

Skillnaderna mellan stift kan vara intressant att exemplifiera med hjälp av extremerna Göteborg och Västerås. Nedan redovisas två diagram, ett för Västerås och ett för Göteborg. Den blåa kurvan anger 2023 års nivå och den orangea anger den prognostiserade nivån för 2051.

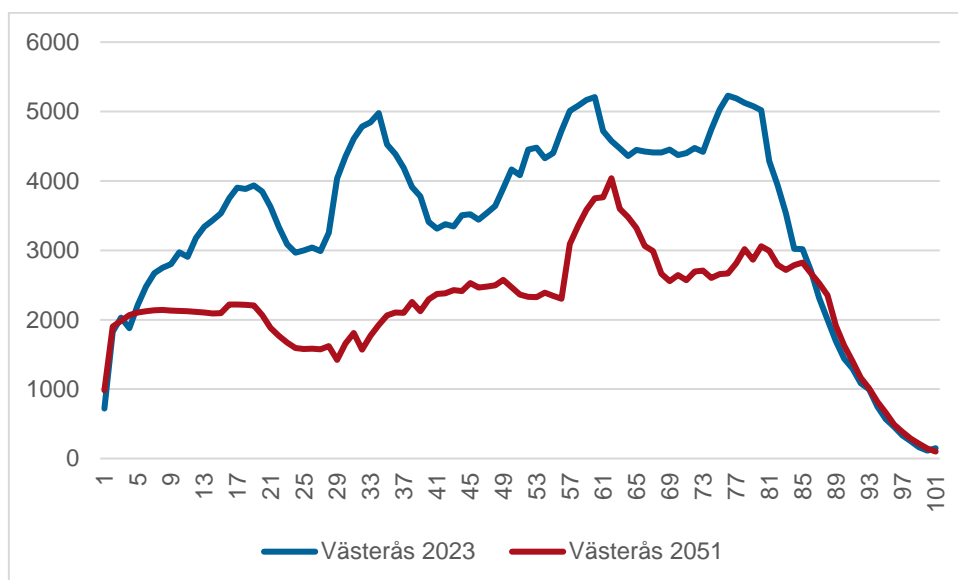


Diagram 7: Medlemmar per ålder 2023 och 2051 i Västerås stift

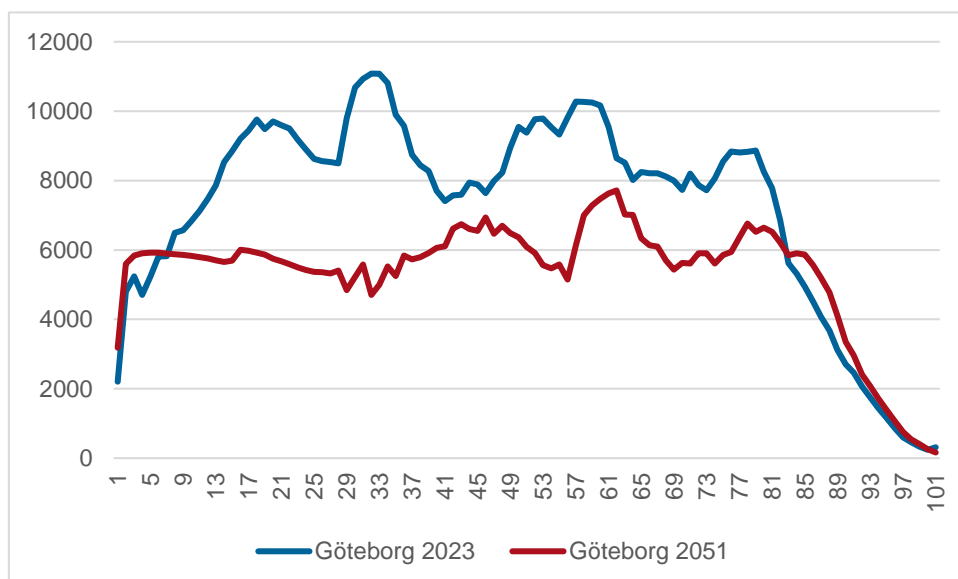


Diagram 8: Medlemmar per ålder 2023 och 2051 i Göteborgs stift

Västerås stift har i dag många unga och unga vuxna (14-22 år). Denna grupp är både utflyttnings- och utträdesbenägen. Även Göteborgs stift har många medlemmar bland unga och unga vuxna. Till skillnad från Västerås har Göteborgs stift ett positivt inflöde tack vare dragkraften från universitetet. Därtill är flyttnettot positivt i Göteborg även i äldre åldersgrupper. Men den viktigaste faktorn är stiftens olikartade åldersstruktur i stort. Västerås stift består helt enkelt av en större andel riktigt gamla medlemmar som inom de närmsta 25 åren förväntas avlida.

Avslutning

Föreliggande medlemsframskrivning baserar sig på kända fakta kring hur motsvarande utveckling har sett ut de senaste åren. Utifrån dessa fakta är framställningen rimlig. Däremot måste man ha klart för sig att de fakta som utgör grund för analysen inte är konstanta över tid samt att det kan ske samhällsförändringar som omkullkastar framskrivningens fundament.

Att medlemskåren blir mindre borde vara förväntat för de flesta. Möjligen är såväl hastighet som geografisk variation inte lika självklar.

Huruvida minskningen på 1,62 miljoner (29,2 procent) är mycket eller litet beror på perspektiv, men det kommer att ge konsekvenser för hur Svenska kyrkan kommer att kunna verka i framtiden. Att Svenska kyrkan fortsatt är en stor organisation råder inget tvivel om. Hela en tredjedel av befolkningen väntas vara medlemmar i organisationen 2051. Det är mycket, om än en avsevärt lägre andel än i dag. Såväl den relativa som den nominella minskningen lär få betydelse för hur Svenska kyrkan kan komma att verka framöver. Det är inte min sak som utredare att tala om hur Svenska kyrkan ska möta framtiden. Däremot kan jag lyfta ett antal utmaningar som Svenska kyrkan i sin nuvarande form kommer att ställas inför.

Somligt av förändringarna är svårt att göra något åt, dödligheten är det tydligaste exemplet. Det är dessutom den faktor som påverkar medlemstalets utveckling mest. Men mycket borde också gå att påverka.

Även om analysen indikerar en rimlig utveckling av medlemstalen givet vissa grundläggande förhållanden borde Svenska kyrkans målbild kunna ställas högre. Skulle fler kunna inträda, färre utträda och fler döpas än vad analysen anger? Har man en sådan målbild krävs sannolikt ett medvetet arbete för att bryta den trend som nu gäller.

Framskrivningarna för stiftet utgör summan av hela stiftet. Inom respektive stift finns dock stor variation. Somliga pastorat kommer därför att tappa betydligt mer än vad som är fallet för Västerås stift, medan andra klarar sig bättre än Göteborgs stift. För enskilda pastorat kommer den prognostiserade utvecklingen sannolikt att påverka såväl ekonomi som demokrati som kontakten med människor i stort. Avståndet mellan kyrka och samhälle blir helt enkelt successivt allt större.

Sannolikt behöver organisationens företrädare på alla nivåer nu hålla åtminstone två tankar i huvudet samtidigt. Den första handlar om huruvida och i så fall på vilket sätt Svenska kyrkan ska försöka bromsa medlemsminskningen. Är det angeläget och hur ska det i så fall gå till? Den andra handlar om på vilket sätt Svenska kyrkan ska förbereda sig på att verka som en mindre aktör i ett samhälle där allt fler står utanför organisationen, man betalar inte avgift, deltar inte i val och för många (och allt fler) gäller att man inte ser eller har skolats in i Svenska kyrkans seder och traditioner.